

sphere of state regulation of the securities market. Based on the analysis of the current legislation of Ukraine, the author provides suggestions for improvement, including changes to paragraph 14 of Article 2 of the Law of Ukraine "On Joint Stock Companies".

Key words: information, information relations; information and legal provision; information law; information legislation; sources of information law.

УДК 342.51:629.73(045)

Я. В. ГОРБАТЮК

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНОЇ АВІАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ З ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ АВІАЦІЇ

Автор досліджує питання інформаційної взаємодії Державної авіаційної служби України з органами державної влади з питань забезпечення безпеки авіації. Визначає коло органів державної влади, з якими здійснюється інформаційний обмін у сфері забезпечення безпеки авіації.

Ключові слова: безпека авіації, Державна авіаційна служба України, інформація, інформаційна взаємодія, органи державної влади.

Горбатюк Я.В. Особенности информационного взаимодействия Государственной авиационной службы Украины с органами государственной власти по вопросам обеспечения безопасности авиации

Автор исследует вопросы информационного взаимодействия Государственной авиационной службы Украины с органами государственной власти по вопросам обеспечения безопасности авиации. Определяет круг органов государственной власти, с которыми осуществляется информационный обмен в сфере обеспечения безопасности авиации.

Ключевые слова: безопасность авиации, Государственная авиационная служба Украины, информация, информационное взаимодействие, органы государственной власти.

Gorbatyuk Yna. The features of information interaction of the State aviation service of Ukraine with the state authorities on aviation security

The author examines the issue of information exchange of the State Aviation Service of Ukraine with the state authorities on aviation security. The author defines a system of state authorities, which share information with the State Aviation Service of Ukraine in the field of aviation safety. These include the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, the Ministry of Defence of Ukraine, the central executive authority on health issues, the central executive body of emergencies and affairs of population protection from the consequences of Chornobyl Catastrophe, the central executive body, to form and implement the national tax and customs policy, the Security Service of Ukraine, the interagency Commission on crisis management in the event of acts of unlawful interference and aviation security in civil aviation activities coordinated action on aviation security.

Key words: *aviation security, the State Aviation Service of Ukraine, information, information interaction, state authorities.*

Забезпечення безпеки авіації становить найвищий пріоритет діяльності авіаційного транспорту і є невід'ємною частиною національної безпеки України. Держава повинна забезпечувати безпеку польотів, авіаційну безпеку, екологічну безпеку, економічну та інформаційну безпеку, які складовими безпеки авіації. Для цього держава має спрямовувати і координувати дії всіх суб'єктів, що мають відношення до авіаційної діяльності, здійснювати державне регулювання у сфері забезпечення безпеки цивільної авіації.

Центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері цивільної авіації та використання повітряного простору України та є уповноваженим органом з питань цивільної авіації є Державна авіаційна служба України. Для забезпечення безпеки авіації важливе значення має інформаційний обмін та інформаційна взаємодія між Державною авіаційною службою України та органами виконавчої влади з питань забезпечення безпеки авіації.

Загалом питання інформаційної взаємодії органів виконавчої влади з питань забезпечення безпеки авіації не є дослідженим в значній мірі в українській науці. Питання визначення місця та ролі авіації у сучасних глобалізаційних процесах та розвиток наукових поглядів та практичних підходів до безпеки авіації досліджували Г.М. Франчук, В.М. Ісаєнко, М.В. Карпенко, Г.Й. Касперович, В.Й. Развадовський, В.І. Токарев, А.В. Філіппов О.Г. Хороманська.

Мета даної статті полягає у визначенні переліку органів, з якими здійснює інформаційний обмін Державна авіаційна служба України з питань

забезпечення безпеки авіації та з'ясуванні особливостей інформаційної взаємодії Державної авіаційної служби України з іншими органами виконавчої влади.

Відповідно до ст. 1 Повітряного кодексу України безпека авіації - стан галузі цивільної авіації, за якого ризик завдання збитків людям чи майну знижується до прийняттого рівня у результаті безперервного процесу визначення рівня небезпеки і керування ним та утримується на такому рівні, або знижується далі, у сферах безпеки польотів, авіаційної безпеки, охорони навколишнього природного середовища, економічної безпеки та інформаційної безпеки¹.

Конкретно безпека авіації визначається, як «комплексна властивість авіаційної транспортної системи виконувати свої функції без завдання збитків (чи з мінімальними збитками) самій системі або населенню, в інтересах якого вона розвивається»².

Використання інформаційних технологій у процесах розроблення, прийняття та впровадження державних рішень є важливим способом співпраці органів влади та громадян.

Оскільки Державна авіаційна служба України є центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері цивільної авіації та використання повітряного простору України, одним із основних завдань Державної авіаційної служби України є здійснення державного контролю та нагляду за безпекою цивільної авіації, нагляду за забезпеченням аеронавігаційного обслуговування³.

З метою виконання поставлених перед нею завдань, Державна авіаційна служба України здійснює інформаційну взаємодію з іншими органами виконавчої влади, що полягає в організації ведення державного статистичного обліку показників діяльності цивільної авіації та забезпеченні подання статистичної інформації до ІКАО, підготовці за результатами проведення щомісячного і щорічного аналізу звіту про регулярність польотів, а також збиранні та обробці інформації про місцезнаходження повітряних суден експлуатантів України, що виконують роботи в інших державах, створенні системи обов'язкових сповіщень про авіаційні події та інциденти разом із спеціалізованою експертною установою з розслідування авіаційних подій з цивільними повітряними суднами з метою сприяння збору інформації про фактичні чи потенційні недоліки у забезпеченні безпеки авіації, опублікованні та поширенні необхідної обов'язкової інформації для забезпечення безпеки польотів, визначенні переліку

подій та обсягу інформації про безпеку в галузі цивільної авіації, які підлягають обов'язковому сповіщенню суб'єктами авіаційної діяльності, аналізу та/або розслідуванню, а також встановленні порядку сповіщення, розгляду отриманої інформації, її аналізу та вжиття відповідних заходів⁴.

Для здійснення інформаційної взаємодії у цій сфері Державна авіаційна служба України має право: залучати в установленому порядку до виконання окремих робіт, участі у вивченні окремих питань вчених і фахівців, працівників центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками); користуватися відповідними інформаційними базами даних державних органів, державною системою урядового зв'язку та іншими технічними засобами⁵.

Державна авіаційна служба України під час виконання покладених на неї завдань взаємодіє в установленому порядку з іншими державними органами, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, тимчасовими консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, громадськими спілками, профспілками та організаціями роботодавців, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, а також підприємствами, установами, організаціями⁶.

Інформація про безпеку польотів та про використання повітряного простору має важливе значення у сфері забезпечення безпеки авіації і є об'єктом інформаційної взаємодії Державної авіаційної служби України з іншими органами державної влади.

Відповідно до ст. 1 Повітряного кодексу України інформація про безпеку польотів - інформація, що міститься у системах збору та обробки даних про безпеку польотів, створених виключно з метою підвищення рівня безпеки польотів, та підлягає захисту⁷.

Важливу роль в інформаційній взаємодії органів державної влади між собою відіграє електронна взаємодія державних електронних інформаційних ресурсів.

З метою створення системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів, що забезпечує передачу необхідних даних за запитами в автоматичному режимі, оновлення первинних даних у разі їх зміни, пошуку та узагальнення необхідної інформації під час взаємодії державних органів було прийнято розпорядження Кабінету Міні-

стрів України «Про схвалення Концепції створення та функціонування інформаційної системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів» від 05.09.2012 р. № 634-р.8

Система електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів є головною складовою електронного урядування.

Основним завданням створення системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів є забезпечення автоматизованої інформаційної взаємодії електронних інформаційних систем та баз даних державних органів, у тому числі прямого автоматичного обміну інформацією та взаємоузгодження логічно пов'язаних та інформаційно залежних реєстрів; автоматизованої міжвідомчої електронної взаємодії державних органів у процесі роботи, що проводиться із фізичними та юридичними особами з використанням єдиної, достовірної та несуперечливої інформації, що розміщена в електронних інформаційних системах та базах даних державних органів; безпеки інформації відповідно до вимог законодавства про захист інформації та персональних даних⁹.

Проблему передбачається розв'язати шляхом створення та запровадження системи електронної інформаційної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів, яка забезпечує автоматизований обмін інформацією між наявними та перспективними електронними інформаційними системами і базами даних державних органів, поступове розширення функціональних можливостей, безперебійну роботу, а також обмін інформацією між державними органами шляхом здійснення розподіленого доступу до інформації без збереження її в системі.

Розроблення механізму електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів, обміну інформацією між державними органами є одним із способів подолання проблеми створення електронного урядування.

Реалізація Концепції дасть змогу систематизувати державні електронні інформаційні ресурси, поліпшити умови взаємодії електронних інформаційних систем та баз даних державних органів, підвищити її якість, забезпечити доступність державних електронних інформаційних ресурсів, створити сприятливі умови для формування єдиного інформаційного простору державних органів, забезпечити прозорість, відкритість та ефективність діяльності державних органів, прискорити впровадження електронного урядування¹⁰.

До органів державної влади, з якими Державна авіаційна служба України здійснює інформаційну взаємодію з питань забезпечення безпеки авіації, належать:

1) Міністерство внутрішніх справ України (забезпечує керівництво лінійними підрозділами органів внутрішніх справ в аеропортах і координацію їх діяльності щодо забезпечення безпеки цивільної авіації, громадян, громадського порядку, запобігання, виявлення і припинення злочинів на об'єктах авіаційних суб'єктів та на прилеглий території, виявлення осіб, які можуть становити загрозу для цивільної авіації, та контроль за ситуацією в разі виникнення правопорушень і надзвичайних ситуацій)¹¹;

2) Міністерство оборони України (забезпечує здійснення заходів з відвернення або ліквідації наслідків актів незаконного втручання у військових секторах аеродромів спільного використання та вживає заходи щодо виявлення і знешкодження вибухових пристроїв);

3) Центральний орган виконавчої влади з питань охорони здоров'я (Міністерство охорони здоров'я України) здійснює заходи щодо запобігання занесенню в Україну повітряним транспортом особливо небезпечних хвороб;

4) Центральний орган виконавчої влади з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи надає на замовлення авіаційних суб'єктів або спеціально уповноваженого органу з питань авіаційної безпеки послуги з виявлення та знешкодження вибухових пристроїв¹²;

5) Центральний орган виконавчої влади з питань охорони державного кордону (Адміністрація Державної прикордонної служби України) забезпечує здійснення прикордонного контролю в міжнародних аеропортах та аеропортах, відкритих для міжнародних польотів;

6) Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику (Міністерство доходів і зборів України), здійснює митний контроль, надає допомогу службам авіаційної безпеки міжнародних аеропортів у запобіганні незаконному розміщенню на повітряних суднах, які виконують міжнародні рейси, зброї, вибухових, отруйних, радіоактивних та інших небезпечних речовин і предметів, а також перевезенню заборонених вантажів¹³;

7) Служба безпеки України здійснює відповідно до закону заходи щодо виявлення та припинення актів незаконного втручання на повітряному транспорті, у передбачених законом випадках використовує озброєні підрозділи для запобігання таким актам або ліквідації їх наслідків;

8) Міжвідомча комісія з питань урегулювання кризових ситуацій у разі вчинення актів незаконного втручання та забезпечення авіаційної безпеки в діяльності цивільної авіації координує дії з авіаційної безпеки¹⁴.

Інформаційна взаємодія Державної авіаційної служби України та Міністерства інфраструктури України у сфері безпеки авіації полягає у наданні щороку, до 15 січня року, наступного за звітним, Департаменту безпеки Міністерства інфраструктури України інформації про стан виконання заходів, передбачених Планом, для її узагальнення та подання до 01 лютого керівництву Міністерства інфраструктури України (Наказ Міністерства інфраструктури України від 15.01.2014 р. № 18 «Про затвердження галузевої програми з безпеки польотів на 2014-2016 роки»).

Відповідно до цієї програми обмін інформацією з безпеки польотів відноситься до заходів з впровадження ефективної системи нагляду за безпекою польотів в рамках цієї Програми.

План заходів з реалізації Галузевої програми з безпеки польотів на 2014 - 2016 роки передбачає створення та підтримання функціонування баз даних інцидентів та катастроф, системи міжнародного обміну інформацією з безпеки польотів з повноважними органами цивільної авіації та використання поширеної інформації для вирішення питань безпеки польотів (строк виконання 2016 рік) та впровадження механізмів захисту інформації та її джерел (2015 рік).

Відповідно до Інструкції про порядок обміну інформацією у сфері запобігання надзвичайним ситуаціям та реагування в разі їх виникнення між ДСНС України і Державіаслужбою України, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства інфраструктури України від 25.11.2014 № 1273/602, обмін інформацією здійснюється з метою організації своєчасного реагування на авіаційні події, інциденти з повітряними суднами в авіаційному районі пошуку і рятування України, в аеропортах цивільної авіації та в районах їх відповідальності за пошук і рятування, інші надзвичайні ситуації (небезпечні події), не пов'язані з авіаційною подією¹⁵.

Одним із органів, який здійснює інформаційний обмін з Державною авіаційною службою України та іншими органами виконавчої влади у сфері забезпечення безпеки авіації, є Національне бюро з розслідування авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами.

Національне бюро з розслідування авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами утворено відповідно до статті 9 Повітряного кодексу України постановою Кабінету Міністрів України від 21 березня 2012 р. № 228. є державною спеціалізованою експертною установою з розслідування авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами в Україні, перебуває в управлінні Кабінету Міністрів України¹⁶.

Національне бюро утворено з метою:

1) здійснення технічного розслідування авіаційних подій, серйозних інцидентів, інцидентів, надзвичайних подій, пошкоджень цивільних повітряних суден і літальних апаратів на землі, порушень порядку використання повітряного простору, зокрема під час обслуговування та організації повітряного руху (далі - авіаційні події), що сталися на території України з цивільними повітряними суднами;

2) участі у проведенні технічного розслідування на території іноземних держав, в яких сталися авіаційні події з цивільними повітряними суднами України;

3) підготовки висновків та рекомендацій на основі збирання, аналізу, дослідження та узагальнення даних, що стосуються безпеки польотів, з метою запобігання авіаційним подіям, що сталися на території України¹⁷.

Інформаційна взаємодія Національного бюро та Державної авіаційної служби у сфері забезпечення безпеки авіації полягає у наданні уповноваженому органу з питань цивільної авіації, іншим заінтересованим органам виконавчої влади та авіаційним підприємствам, установам, організаціям звітів і рекомендацій за результатами розслідування авіаційних подій та рекомендацій щодо їх запобігання, у підготовці звітів та рекомендацій за результатами розслідування авіаційних подій¹⁸.

Національне бюро може одержувати в установленому порядку від центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій матеріали, необхідні для провадження своєї діяльності; залучати представників підприємств, установ, організацій, спеціалістів та експертів для проведення розслідування авіаційних подій; звертатися до міжнародних організацій або від-

повідних організацій іноземних держав про надання допомоги в проведенні розслідування чи технічного дослідження уламків, обладнання літального апарату, інших об'єктів, що стосуються розслідування, оцінки отриманих даних бортового реєстратора; надавати право на проведення розслідування інциденту, що стався на території України, державі національної реєстрації цивільного повітряного судна або його експлуатанта¹⁹.

Відповідно до Положення про систему управління безпекою польотів на авіаційному транспорті, затвердженого Наказом Державної служби України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації від 25.11.2005 № 895 інформування про авіаційні події з повітряними суднами в цивільній авіації України здійснюється в порядку і терміни, встановлені Правилами розслідування авіаційних подій з цивільними повітряними суднами в Україні. Сповіднення про авіаційні події з повітряними суднами в Україні виконуються органами обслуговування повітряного руху цивільної авіації, постами аварійного сповіщення місцевих органів виконавчої влади. Інформація про авіаційну подію може надійти з центру координації міжнародної космічної системи пошуку аварійних суден. Інформація про авіаційну подію негайно направляється у координаційний центр пошуку та рятування цивільної авіації для прийняття рішення²⁰.

Інформація про авіаційні події передається з використанням найбільш простих і ефективних засобів зв'язку. Інформування керівництва Державіаслужби про авіаційні події здійснюється негайно після отримання первинного повідомлення черговим зміни центральної диспетчерської служби. У разі катастрофи, аварії або серйозного інциденту в районі відповідальності аеропорту цивільної авіації за пошук та рятування керівник авіаційного підприємства забезпечує негайну передачу інформації до центральної диспетчерської служби Державіаслужби і до Українського центру планування використання повітряного простору та регулювання повітряного руху України (Укראероцентр) та координаційного центру пошуку та рятування цивільної авіації. Повідомлення про авіаційні події з цивільним повітряним судном з максимальною масою понад 2250 кг Державіаслужба направляє в ІКАО²¹.

Інформування керівництва Державної авіаційної служби України про стан аварійності в цивільній авіації України здійснюється щотижня на оперативних нарадах у визначений день директором Департаменту інспектування безпеки польотів або його заступником шляхом надання

довідки про авіаційні події за поточний період та заходи, які вживаються для їх попередження.

Експлуатанти складають щомісячні звіти стану безпеки польотів, причин авіаційних подій та інцидентів. За результатами розслідування авіаційних подій за рік експлуатанти готують аналіз стану безпеки польотів. Уся сукупність виявлених під час розслідування авіаційних подій причин/факторів використовується як інформаційна база проведення аналізу. За результатами аналізу розробляються рекомендації з підвищення рівня безпеки польотів. Аналіз з рекомендаціями направляється до Державіаслужби не пізніше 30 січня22.

Таким чином, кількість органів державної влади, з якими здійснює інформаційну взаємодію Державна авіаційна служба України з питань забезпечення безпеки авіації, є досить значною. Загалом порядок інформаційного обміну між органами у даній сфері не закріплений в окремому нормативно-правовому акті. Окремі ж аспекти такого обміну передбачені в підзаконних нормативно-правових актах Кабінету Міністрів України, Міністерства інфраструктури України, Державної авіаційної служби України та ін. Збір, аналіз, поширення та використання інформації про безпеку польотів та використання повітряного простору є одним із аспектів забезпечення безпеки авіації.

1. Повітряний кодекс України від 19.05.2011 № 3393-VI // ВВР України. – 2011. – № 48. – Ст. 536. **2. Безпека авіації** / Бабак В.П., Харченко В.П., В. О. Максимов В.О. та ін. ; за ред. В. П. Бабака. – К. : Техніка, 2004. – С. 17. **3. Про затвердження Положення про Державну авіаційну службу України** : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.10.2014 р. № 520 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 82. – Ст. 63. **4. Там само.** **5. Там само.** **6. Там само.** **7. Повітряний кодекс** України від 19.05.2011 № 3393-VI // ВВР України. – 2011. – № 48. – Ст. 536. **8. Про схвалення Концепції створення та функціонування інформаційної системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів** : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.09.2012 р. № 634-р // Офіційний вісник України. – 2012. – № 67. – Ст. 66. **9. Там само.** **10. Там само.** **11. Про Державну програму авіаційної безпеки цивільної авіації**: Закон України від 20.02.2003 № 545-IV // ВВР України. – 2003. – № 12. – Ст. 13. **12. Там само.** **13. Там само.** **14. Там само.** **15. Про затвердження Інструкції про порядок обміну інформацією у сфері запобігання надзвичайним ситуаціям та реагування в разі їх виникнення між ДСНС України і Державіаслужбою України** : Наказ Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства інфраструктури України від

25.11.2014 р. № 1273/602 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 101. – Ст. 167. **16.** *Про утворення* Національного бюро з розслідування авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 березня 2012 р. № 228 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 23. – Ст. 13. **17.** *Там само.* **18.** *Там само.* **19.** *Там само.* **20.** *Про затвердження* Положення про систему управління безпекою польотів на авіаційному транспорті : Наказ Державної служби України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації від 25.11.2005 № 895 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 51. – Ст. 199. **21.** *Там само.* **22.** *Там само.*

Gorbatyuk Yna. The features of information interaction of the State aviation service of Ukraine with the state authorities on aviation security

The author examines the issue of information exchange of the State Aviation Service of Ukraine with the state authorities on aviation security. The author defines a system of state authorities, which share information with the State Aviation Service of Ukraine in the field of aviation safety. These include the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, the Ministry of Defence of Ukraine, the central executive authority on health issues, the central executive body of emergencies and affairs of population protection from the consequences of Chornobyl Catastrophe, the central executive body, to form and implement the national tax and customs policy, the Security Service of Ukraine, the interagency Commission on crisis management in the event of acts of unlawful interference and aviation security in civil aviation activities coordinated action on aviation security.

The author determines powers of the State Aviation Service of Ukraine for the purpose of information exchange in the field of aviation safety provided by regulations.

The author considers the need for a system of electronic interaction between government electronic information resources as the main component of e-governance and conditions of the aviation security.

The author provides a description of the National Bureau of Investigation of aviation accidents and incidents of civil aircraft as a state institution specialized expertise to investigate aviation accidents and incidents in civil aircraft of Ukraine and determines the content of information exchange with the State Aviation Service of Ukraine for aviation safety.

At the presentation materials of the article the author refers to subordinate legal acts which provide information interaction of the State Aviation Service of Ukraine with the state authorities on aviation security.

Key words: aviation security, the State Aviation Service of Ukraine, information, information interaction, state authorities